

Warszawa, 15.07.2024

dr hab. Małgorzata Dolistowska, em. prof. PB
ul. Rudzka 9/102
01-689 Warszawa
e-mail: malgorzata.dolistowska@gmail.com

RECENZJA

rozprawy habilitacyjnej

pt. *Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX wieku w twórczości Jana Kruga* oraz dorobku naukowego, zawodowego, dydaktycznego i organizacyjnego
Pana dra inż. arch. Jerzego Wowczaka

1. Podstawa opracowania

1.1. Podstawa formalno-prawna

- Ustawa z 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, art. 221 (Dziennik Ustaw 2023 poz. 742);
- Pismo Rady Doskonałości Naukowej nr DRKN.Z2.347.2023 z dn. 17 marca 2024;
- Uchwała nr 11/2023/2024/KA/HAB Komisji ds. Stopni Naukowych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, z dn. 10 kwietnia 2024.

1.2. Podstawa merytoryczna

- Wniosek o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk inżynieryjno-technicznych w dyscyplinie architektura i urbanistyka:
 - T. I. Dane wnioskodawcy, kopia dokumentu potwierdzającego nadanie stopnia doktora, autoreferat, wykaz osiągnięć naukowych oraz pozostałego dorobku, kopie udokumentowań dorobku naukowego i pozanaukowego;
 - T. II. Kopie wybranych publikacji i prac projektowych;
- Monografia: Jerzy Wowczak, *Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX wieku w twórczości Jana Kruga*, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2021.

Dokumentacja przedłożona przez Pana dr. inż. arch. Jerzego Wowczaka jest zgodna z wymogami zawartymi w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r.; została przygotowana według wskazań Rady Doskonałości Naukowej i rekomendowanego przez nią wzoru. Dokumentacja jest kompletna i pomimo pewnej chaotyczności redakcyjnej (przerwanie ciągłości tekstu Autoreferatu przez liczne materiały potwierdzające poszczególne osiągnięcia), pozwala na przeprowadzenie oceny merytorycznej wniosku.

Kandydat nie ubiegał się wcześniej o nadanie stopnia doktora habilitowanego w żadnej innej jednostce naukowej.

2. Sylwetka Habilitanta

Pan dr inż. arch. Jerzy Wowczak jest absolwentem Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, gdzie w 1987 r. uzyskał dyplom magistra inżyniera architekta. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii sztuki został mu nadany w 2017 uchwałą Rady Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, na podstawie dysertacji doktorskiej pt. *Jan Sas-Zubrzycki (1860-1935) – architekt, historyk i teoretyk architektury*, napisanej pod kierunkiem dr hab. Andrzeja Szczerskiego. Rozprawa opublikowana w wydawnictwie naukowym Historia Jagiellonica, otrzymała w 2018 r. nagrodę Miasta Krakowa - Książki Miesiąca.

W swej długoletniej pracy zawodowej Habilitant skutecznie łączy działalność projektową z aktywnością naukową i badawczą, a w ostatnich latach - także dydaktyczną. Doświadczenia projektowe zdobywał początkowo w przedsiębiorstwie PKZ Kierownictwo Odnowienia Zamku Królewskiego na Wawelu, a następnie w latach 1989-1995 w Biurze Rozwoju Krakowa oraz w biurach projektów w Brandenburgu (Niemiecka Republika Federalna). W latach 2015-2019 zatrudniony był w Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, nadzorując jako specjalista proces projektowy i realizacyjny budowy Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie-Prokocimiu. Nieprzerwanie od 1989 r. prowadzi wraz z żoną Ewą Wowczak Autorską Pracownię Projektową, w której powstało ponad dwieście projektów i opracowań architektonicznych, urbanistycznych, planistycznych i krajobrazowych oraz liczne prace studialne i analizy.

Od 2020 r. Kandydat jest zatrudniony na stanowisku adiunkta na Wydziale Architektury i Sztuk Pięknych Krakowskiej Akademii im. Frycza Modrzewskiego, gdzie prowadzi zajęcia z planowania przestrzennego oraz ćwiczenia z projektowania konserwatorskiego.

Dr inż. arch. Jerzy Wowczak posiada pełne uprawnienia zawodowe: projektowe (od 1989), urbanistyczne (2000) oraz do nadzoru i prowadzenia budów (1988); jest ponadto rzeczoznawcą Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków.

3. Ocena osiągnięcia naukowego

Pan dr inż. arch. Jerzy Wowczak wskazał jako swoje osiągnięcie naukowe wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dziennik Ustaw 2017 r., poz. 1789) monografię pt.: *Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX wieku w twórczości Jana Kruga*.

3.1. Informacje ogólne

Przedstawiona do oceny rozprawa habilitacyjna autorstwa dra inż. arch. Jerzego Wowczaka pt. *Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX wieku w twórczości Jana Kruga*, została opublikowana przez Oficynę Wydawniczą AFM w 2021 r. Recenzentami wydawniczymi byli: prof. dr hab. inż. arch. Mażanna Jagiełło i prof. dr hab. inż. arch. Aleksander Böhm. Rozprawa składa się z dziewięciu rozdziałów problemowych, ujętych w system wielopoziomowej listy wyodrębnionych zagadnień szczegółowych i zakończonych syntetycznym podsumowaniem.

Monografia liczy 320 stron, 231 ilustracji (w tym 34 kolorowe), oprócz tekstu głównego zawiera aneksy, wykaz bibliografii, wykaz skrótów i akronimów, spis ilustracji oraz indeks nazwisk.

3.2. Przedmiot, zakres i cel rozprawy, przyjęta metodologia

Przedmiotem rozprawy jest twórczość architektoniczna i artystyczna Jana Kruga (1911-1988) – cenionego projektanta i wieloletniego wykładowcy Wydziału Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (1949-1987), rozpatrywana w szerokim kontekście przemian teorii i architektury XX wieku w Polsce. Przyjmując zasadnie ciągłość pewnych zjawisk, obecnych w przestrzeni publicznej niezależnie od wydarzeń politycznych, autor wyznaczył ogólne ramy czasowe pracy na lata 1920-1980.

Dr inż. arch. Jerzy Wowczak analizuje działalność Kruga w aspekcie krańcowo różnych postaw wobec definicji architektury. Według autora trwający nieprzerwanie, konfrontacyjny dyskurs, sytuujący architekturę pomiędzy symboliczną narracyjnością *architecture parlante*, a pragmatycznym funkcjonalizmem awangardy modernistycznej, nie pozostał bez wpływu na teorię i praktykę architektoniczną omawianego okresu. Dowodzi tego wieloaspektowa i różnorodna działalność Jana Kruga, reprezentatywna dla całego pokolenia twórców – poprzez jej pryzmat Jerzy Wowczak charakteryzuje złożoność postaw twórczych i wielowątkowy obraz architektury polskiej omawianego okresu.

Podstawą rozważań są zebrane przez autora bogate i w większości nieznane wcześniej materiały (archiwalia, materiały ikonograficzne, relacje ustne), podane następnie opisowi i krytycznej analizie. W tej części rozprawy Habilitant posługuje się metodą historyczno-interpretacyjną z zastosowaniem wniosko- wania hipotetycznego (abdukcji), co pozwala mu na finalne udowodnienie po- stawionej na wstępie tezy o odzwierciedleniu w twórczości Jana Kruga tytuło- wej dychotomii funkcji i treści.

3.3. Ocena merytoryczna pracy

3.3.1. Tytuł i konstrukcja rozprawy

Tytuł pracy: *Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX wieku w twórczości Jana Kruga* bezpośrednio odnosi się do treści książki oraz jej general- nego założenia. Dychotomicznym podziałem w polskiej architekturze XX wieku poświęcony jest jeden z rozdziałów monografii, w którym przedsta- wiono opozycyjne wobec siebie postawy dominujące w dyskursie publicznym. Odnosiły się one z jednej strony do publicystyki z zakresu teorii architektury, z drugiej – do aspektów społecznych architektury i zawodu architekta. Można zadać pytanie, czy nakreślony tak wyraziście, spolaryzowany obraz toczącego się dyskursu, widziany wyłącznie przez tytułowe dychotomie, nie był w rze- czywistości znacznie bardziej różnorodny i zniuansowany? Prowadzone w ostatnich dekadach badania wykazały bowiem, że procesy modernizacyjne po 1918 r. przebiegały – zwłaszcza w Europie Środkowo-Wschodniej – na wielu poziomach, w których mieściły się zarówno postawy awangardowe, jak i poszukiwania konserwatywnych, osadzonych w lokalnej tradycji, definicji modernizmu. Architektura nowoczesna była w tym procesie efektywnym na- rzędziem i częścią strategii budowy tożsamości, ważnym czynnikiem pań- stwowotwórczym (zob. m.in. A. Szczerski, *Modernizacje. Sztuka i architektura w nowych państwach Europy Środkowo-Wschodniej 1918-1939*, Łódź 2010).

Konstrukcja monografii jest czytelna i klarowna. W rozdziale wstępnym okre- ślony został przedmiot i cel badań oraz przyjęta metodologia. Obszernie omó- wione zostały materiały stanowiące bazę źródłową rozprawy; na uwagę i uzna- nie zasługuje wszechstronność przeprowadzonej kwerendy i dociekliwość ba- dawcza Habilitanta – zebrał on bowiem rozproszone i przechowywane w róż- nych instytucjach (Archiwum Narodowe w Krakowie, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, archiwum SARP-u) projekty architektoniczne, dokumenta- cję osobową zachowaną w archiwum ASP w Krakowie, dotarł również do cen- nego zbioru dokumentów rodzinnych. W pracy wykorzystano również źródła drukowane (publikacje w czasopismach architektonicznych, biuletyny SARP, literatura pamiętnikarska) oraz materiały ikonograficzne. Stan badań prezen- tuje szerokie spektrum publikacji dotyczących omawianej problematyki,

w tym głównie problematyki architektury modernistycznej dwudziestolecia, jak również architektury polskiej po 1945 r. Przegląd aktualnej literatury został spuentowany krótkim rozdziałem ukazującym różnorodność postaw badawczych wobec przedmiotowej tematyki, stopniowe poszerzanie pola badawczego i rosnące zainteresowanie architekturą 2. poł. XX w. Autor trafnie wskazał na dalsze kierunki rozwoju tych badań, dających szansę na ujawnienie nowych aspektów i różnorodnych relacji między twórcami, ośrodkami i szkołami architektonicznymi. Na marginesie tych rozważań należy zauważyć, że dla uzyskania pełnego obrazu architektury polskiej XX w. konieczne są badania interdyscyplinarne, bowiem dopiero te będą mogły ukazać całą złożoność i wielowymiarowość bogatego zasobu tego dziedzictwa.

W pracy zasadnie wydzielono jako odrębny rozdział katalog zidentyfikowanych dzieł artysty (projektów architektonicznych i urbanistycznych), ułożony chronologicznie według jednorodnego schematu (tytuł, data, autor-autorzy, ikonografia, opis) wraz z ilustracjami. Katalog, dzięki właściwej dla tego kategorii bezosobowej i pozbawionej konotacji wartościujących formie prezentacji, jest znakomitym punktem odniesienia dla rozważań zawartych we wcześniejszym rozdziale, omawiającym biografię Jana Kruga i analizującym jego drogę twórczą.

Całość zamykają zamieszczone w Aneksie dokumenty, stanowiące ważne świadectwo czasu, dopełniające charakterystykę osobowości twórczej i wizerunku zawodowego Jana Kruga.

3.3.2. Zawartość merytoryczna, główne wartości poznawcze

Główny trzon rozprawy stanowi rozdział przedstawiający biografię i drogę twórczą Jana Kruga (*Jan Krug, życie i twórczość*) oraz rozdziały omawiające zjawiska i procesy zachodzące w architekturze polskiej (*Polska architektura XX wieku* i *Dychotomie polskiej architektury w XX w.*) i ich wpływ na twórczość architekta (*Dychotomie w twórczości Jana Kruga*). Są one konwergentne – dane pochodzące z badań na obu poziomach (tj. węższym, odnoszącym się do spuścizny Kruga i szerszym, ogólnopolskim) wzajemnie się potwierdzają i dostarczają dowodów na słuszność postawionej hipotezy.

Twórczość Jana Kruga i postać architekta – tak znanego i cenionego w trakcie swej aktywności zawodowej – nie była dotychczas przedmiotem zainteresowania historyków architektury i historyków sztuki. Monografia autorstwa dr. inż. arch. Jerzego Wowczaka lukę tę uzupełnia, dopisując tym samym kolejne nazwisko do pokazanej już listy publikacji poświęconych architektom polskim XX w. Obszerny materiał źródłowy zebrany przez Habilitanta posiada znaczący walor poznawczy – uzupełnia obraz architektury polskiej omawianego okresu o kolejne ważne obiekty, przywołuje wiele dzieł

niefunkcjonujących dotychczas w powszechnej pamięci, odkrywa nowe atrybucje. Monografia wnosi do przedmiotowej problematyki nowe wartości zarówno w podstawowej warstwie informacyjnej, dotyczącej wiedzy o życiu i dorobku Kruga, jak i na poziomie głębszej refleksji, sytuującej dorobek tego architekta w szerszym kontekście nieustannie trwającego dyskursu, dotyczącego architektury, jej istoty i głównych zadań. Napisana klarownym i precyzyjnym językiem, jest również interesującą opowieścią o licznych meandrach zawodu architekta, relacją ze środowiskiem zawodowym oraz innymi profesjami artystycznymi, koniecznością dokonywania wyborów (*vide* rozdział: *Na celowniku służby bezpieczeństwa*). W tym kontekście można wyrazić żal, że nie udało się wyjaśnić losów Jana Kruga w czasie okupacji sowieckiej we Lwowie oraz uzyskać bliższych informacji na temat okoliczności pracy w latach 1940-1944 w biurze projektowym W. Panthera w Krakowie.

Do interesujących kwestii należy też wątek artystyczny w twórczości Jana Kruga, a zwłaszcza jego współpraca z plastykami i udział – często zwieńczony sukcesem – w najważniejszych konkursach rzeźbiarskich; wkład architekta w koncepcję kształtowania przestrzeni wokół bryły monumentu był tu zawsze znaczący. Godna odnotowania jest również twórczość malarska Kruga, niestety zachowana fragmentarycznie, ukazująca dużą wrażliwość na kolor i formę, ewoluująca z czasem ku kompozycjom abstrakcyjnym.

Tłem, ale przede wszystkim głównym punktem odniesienia dla analizy twórczych dokonań Jana Kruga, jest rozdział dotyczący architektury polskiej XX w. Z niełatwego zadania ukazania panoramy przemian, jakie zachodziły w tym zakresie, autor wywiązał się bardzo sprawnie. Ta część pracy, oparta na bogatej, obficie cytowanej i trafnie dobranej literaturze przedmiotu, przedstawia syntetyczny obraz rozmaitych tendencji stylistycznych, egzystujących niezależnie od siebie, często równoległe w czasie. Zrezygnowano z linearnego i chronologicznego ujęcia problemu, na rzecz ukazania wielości tendencji i nurtów stylistycznych oraz dynamiki ich przemian wynikającej ze ścierania się konfrontacyjnych idei. Podsumowano je w rozdziale *Dychotomie polskiej architektury w XX wieku*. Rozdział ten, prezentując tytułową polaryzację wykluczających się wzajemnie teorii i postaw twórczych, stanowi główną oś problemową rozprawy.

3.3.3. Uwagi polemiczne i krytyczne

Przyjęta przez Habilitanta perspektywa badawcza prowokuje do polemicznej dyskusji. Dr inż. arch. Jerzy Wowczak przedstawiając przemiany w architekturze polskiej XX w. jako wynik permanentnego dyskursu między opozycyjną dychotomią funkcji i formy, postrzega je jako wyabstrahowany proces, odezwany od realiów społeczno-politycznych, zawężony wyłącznie do

wewnętrznego sporu w sferze teorii i praktyki architektonicznej. Tymczasem, jak wskazano już wyżej, zarówno nurty tradycjonalistyczne, jak i modernizm miały swoje konotacje symboliczne i już w dwudziestoleciu międzywojennym były używane z pełną świadomością jako narzędzia władzy do kreowania ikonofery świeżo odzyskanej niepodległości, a następnie budowania wizerunku nowoczesnego państwa. W tym kontekście całkowicie nieuprawnione wydaje się stwierdzenie autora, że: „W konsekwencji mody na nowoczesność (podkreślenie moje – MD) przewagę na rynku zleceń uzyskali architekci funkcjonalności” (s.92). Spór o formę nie był kwestią mody, nie był również czysto akademickim dyskursem, lecz polemiką dotyczącą realnego kształtu polskiej przestrzeni. Środowisko architektoniczne uczestniczyło aktywnie w tej debacie, jednak fundamentalne rozstrzygnięcia o kierunku zmian zapadały najczęściej poza nim. Świadczy o tym nie tylko epizod zadekretowanego socrealizmu, lecz także praktyka międzywojnia, kiedy prestiżowe zlecenia na projekty gmachów użyteczności publicznej otrzymywali architekci prezentujący odpowiednią postawę twórczą, czy wprost związani z władzą (Adolf Szyszko-Bohusz, Bohdan Pniewski). Również powszechny powrót do paradygmatu modernistycznego w połowie lat 50. XX w. nie był procesem naturalnym, lecz nastąpił w wyniku zmian politycznych.

Zbytnim uproszczeniem i spłaszczeniem problemu wydaje się wyliczenie głównych dychotomii, podzielonych na dwie kategorie, zaś opozycja: funkcjonalność czy reprezentacyjność, przestała być aktualna już w latach 30. XX w. Twórczość Jana Kruga, wnikliwie zinterpretowana przez Habilitanta, w dużym stopniu potwierdza te wątpliwości.

Pewien niedosyt budzi część dotycząca działalności Jana Kruga w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, gdzie był zatrudniony w latach 1949-1976, a więc przez większość swego zawodowego życia. Ten wątek zdominowany został przez wyliczenie zajmowanych stanowisk oraz opisanie wieloletnich, bezskutecznych starań o przyznanie tytułu profesora nadzwyczajnego, niewiele natomiast dowiadujemy się o relacjach architekta ze środowiskiem plastyków oraz jego działalności dydaktycznej. Dla porównania: dla Jerzego Sołtana – architekta tego samego pokolenia i również zdeklarowanego modernisty, Wydział Architektury Wnętrz ASP w Warszawie stał się swoistym azylem, dającym możliwość twórczej realizacji awangardowej idei projektowania integracyjnego.

W rozdziale omawiającym główne kierunki badań nad architekturą polską XX wieku (*Architektura polska XX wieku – współczesny problem badawczy*), autor pominął problematykę ochrony konserwatorskiej, zwłaszcza w aspekcie dylematów związanych z jego systematyką i waloryzacją. Prowadzone w ostatnich

latach pogłębione badania nad dziedzictwem współczesności, wykazały konieczność wpisania wielu dzieł architektury modernistycznej na listę obiektów chronionych; w konsekwencji zaistniała pilna konieczność wypracowania właściwej metodologii odnośnie do kryteriów wartościowania i obiektywnych zasad ich oceny.

Powyższe uwagi wymagają również uzupełnienia o postulaty szczegółowe:

- Rozprawa nie zawiera streszczenia obcojęzycznego; z uwagi na tematykę i zakres pracy wskazane byłoby umieszczenie chociażby krótkiego *résumé* w języku angielskim;
- Bibliografia powinna zawierać oprócz wykazu literatury przedmiotu, także szczegółowy wykaz dokumentów źródłowych i materiałów archiwalnych, wraz z sygnaturami i wskazaniem miejsca ich przechowywania;
- Rozprawa opatrzona jest indeksem nazwisk; optymalne byłoby również opracowanie indeksu miejscowego lub/i rzeczowego, które ułatwiłyby czytelnikowi szybkie dotarcie do poszukiwanej informacji.

Należy podkreślić, że przedstawione komentarze i zastrzeżenia mają w większości charakter dyskusyjny i nie umniejszają ogólnej pozytywnej oceny wartości merytorycznej pracy.

Reasumując:

Przedstawiona do oceny monografia stanowi twórczy wkład w badania z zakresu teorii i historii architektury polskiej XX w. Przyjęta przez Pana dr. inż. arch. Jerzego Wowczaka perspektywa badawcza jest nowatorską próbą redefinicji przemian zachodzących we współczesnej architekturze polskiej jako konsekwencji dychotomicznych postaw i podziałów ideowych. Potwierdzeniem założonej tezy jest wnikliwa i wszechstronna analiza twórczości projektowej Jana Kruga, przywracająca należne mu miejsce wśród architektów jego pokolenia, zwłaszcza w środowisku krakowskim.

Mając na uwadze powyższe stwierdzam, że rozprawa habilitacyjna autorstwa Pana dra inż. arch. Jerzego Wowczaka pt. *Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX wieku w twórczości Jana Kruga*, wnosi znaczący wkład do dyscypliny architektura i urbanistyka i tym samym spełnia w wystarczającym stopniu wymogi aktualnych przepisów w zakresie wymagań stawianych kandydatom do stopnia doktora habilitowanego.

4. Ocena pozostałego dorobku naukowego, zawodowego, dydaktycznego i organizacyjnego

4.1. Działalność naukowo-badawcza

4.1.1. Dorobek naukowo-badawczy

Dorobek publikacyjny Pana dr. inż. arch. Jerzego Wowczaka obejmuje, według wykazu zamieszczonego w T.II, zał. 6. – trzynastą pozycję, w tym: dwie monografie, osiem artykułów w czasopiśmie naukowych i trzy rozdziały w monografiach. Aktywną działalność w tym zakresie Habilitant rozpoczął po uzyskaniu stopnia doktora w 2017 r., a zintensyfikował od momentu zatrudnienia w Krakowskiej Akademii im. Frycza Modrzewskiego w 2020 r. Listę publikacji otwiera monografia *Jan Sas-Zubrzycki (1860-1935)* – skrócona i przedredagowana wersja rozprawy doktorskiej. Problematykę dotyczącą działalności tego znakomitego architekta i teoretyka, dr inż. arch. Jerzy Wowczak podejmował jeszcze trzykrotnie, w publikacjach: *Zabudowa siostr albertynek w Prądniku Czerwonym jako urzeczywistnienie idei polskiego budownictwa drewnianego Jana Sas-Zubrzyckiego*, zamieszczonej w zbiorowej pracy „Architektura, miasto, piękno” poświęconej pamięci profesora Wojciecha Kosińskiego (2021) oraz: *Historia budowy drugiego kościoła parafialnego w Podgórzu i jego architektura*, opublikowanej w rocznicowej monografii *O parafii w Podgórzu. 200 lat istnienia* (2023). Trzecia publikacja: *Realizacje Jana Sas-Zubrzyckiego w dwóch miastach Beskidu Makowskiego. Identyfikacja istotnego czynnika tożsamości regionalnej w krajobrazie Jordanowa i Myślenic* została złożona i przyjęta do druku w wydawnictwie pokonferencyjnym „Tożsamości kulturowe regionów karpaccyckich. Człowiek – Język – Architektura – Sztuka – Krajobraz” (2021).

Kolejna monografia, opublikowana w 2021 r. to omówiona powyżej rozprawa habilitacyjna. Inspiracją i impulsem do jej powstania była praca nad projektem przebudowy i rozbudowy jednego z najważniejszych dzieł architekta Jana Kruga – Zespołu Sportowego KS „Korona” w Krakowie. Wyniki badań, prowadzonych dla potrzeb tego projektu, zostały opublikowane w artykule *Klub sportowy Korona – wzorcowy projekt epoki socrealizmu* („Architectus” 2020,3(63), w którym przedstawiona została unikatowość tej architektury, kontynuującej wzorce międzywojennego modernistycznego klasycyzmu.

Seria artykułów opublikowanych w wysoko punktowanym, interdyscyplinarnym czasopiśmie naukowym „Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation” (100 p. na liście MNIŚW) wydawanym przez Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków, jest wynikiem doświadczeń projektowych Habilitanta i pozostaje w bezpośrednim związku z opracowaniami

dotyczącymi przebudowy zespołu kamienic Muzeum Warszawy na Starym Mieście, parku Wojciecha Bednarskiego w Podgórzu i parku Jerzmanowskich w Prokocimiu. Opublikowany w tymże czasopiśmie (nr 77/2024), artykuł *Dwa nieznanne plany Wacława Krzyżanowskiego – kluczowy epizod projektowy w historii rozwoju AGH*” jest efektem stażu naukowego, odbytego w 2023 r. na Wydziale Inżynierii Lądowej i Gospodarki Zasobami Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Artykuł prezentuje odnalezione przez autora tytułowe projekty oraz wykazuje ich znaczenie dla podjętych decyzji urbanistycznych, determinujących obecny kształt przestrzenny zespołu. Wyrazem zainteresowań powojenną architekturą modernistyczną jest natomiast współautorski artykuł przywołujący nieistniejące już założenie Rezerwatu Archeologicznego w Częstochowie-Rakowie wraz z pawilonem wystawienniczym autorstwa Włodzimierza Ściegiennego. Problematykę urbanistyczną odnoszącą się do jednego z ważniejszych obszarów Krakowa – przestrzeni wokół Muzeum Narodowego, porusza artykuł *Area in front of the National Museum in Krakow as the result of the competition held in mid-20th century*, który ukazał się w Tece Komisji Urbanistyki i Architektury o/PAN w Krakowie (T.LI/2023).

Publikacje naukowe dr. inż. arch. Jerzego Wowczaka tworzą spójny obraz badań koncentrujących się wokół nieporuszanych wcześniej zagadnień historii architektury i urbanistyki XX wieku oraz problematyki projektowania konserwatorskiego, zwłaszcza korelacji między architekturą współczesną a różnymi uwarunkowaniami historycznymi i kontekstem kulturowym miejsca.

W Autoreferacie nie podano głównych danych bibliometrycznych: wskaźnika Impact Factor, Indeksu Hirscha oraz liczby cytowań według najbardziej popularnych baz: *Web of Science* i *Scopus*. Parametry te mogłyby być pomocne przy ocenie efektywności prowadzonych przez Habilitanta badań oraz stopnia ich oddziaływania.

4.1.2. Udział w konferencjach, aktywność naukowa realizowana w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury; współpraca międzynarodowa

Od czasu uzyskania stopnia doktora w 2017 r. Habilitant regularnie prezentował wyniki prowadzonych przez siebie badań: brał aktywny udział w czterech konferencjach naukowych i wygłaszał referaty na posiedzeniach i seminariach w instytucjach naukowych (Komisja Architektury i Urbanistyki PAN Krakowie, Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej, Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego) oraz instytucjach kultury (Muzeum Narodowe w Krakowie, Muzeum Okręgowe w Rzeszowie, Muzeum Krakowa, Muzeum w Jarosławiu, Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, Dom Spotkań z Historią w Warszawie). Dr inż. arch. Jerzy Wowczak uczestniczy nadal również w życiu

naukowych Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego, jako uczestnik i moderator paneli dyskusyjnych na corocznej Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Rozpoznać przeszłość w teraźniejszości”. W 2023 r. odbył trzy-miesięczny staż naukowy na Wydziale Inżynierii Lądowej i Gospodarki Zasobami AGH w Krakowie, realizując projekt badawczy *Rozwój urbanistyczny AGH jako element przekształceń Krakowa w ośrodek metropolitalny w latach 50.XX w.*

W Autoreferacie brak jest informacji odnośnie do współpracy międzynarodowej.

4.2. Dorobek projektowy

Dr inż. arch. Jerzy Wowczak jest czynnym architektem, o imponującym dorobku, realizowanym od 1989 r. w prowadzonej wraz żoną Ewą Wowczak Autorskiej Pracowni Projektowej. Aktywność projektowa Kandydata jest wielowątkowa – obejmuje projekty przebudowy historycznych centrów miejskich (w sześciu miejscowościach) studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (ponad 20 opracowań), studia krajobrazowe i projekty rewaloryzacji zabytkowych założeń parkowych opracowane wspólnie z prof. Zbigniewem Myczkowskim (sześć obiektów) i samodzielnie (trzy projekty), a także dwa projekty ogrodów i parków współczesnych w otoczeniu historycznym. Projektował również, jako współautor, wiele prestiżowych gmachów dydaktycznych dla szkolnictwa wyższego – audytoria, siedziby wydziałów, budynki laboratoriów (dla Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie, Instytutu botaniki PAN w Krakowie, Centrum Edukacyjno-Naukowego w Ciężkowicach). Znaczną część dorobku projektowego dr. inż. arch. Jerzego Wowczaka zajmują adaptacje i przebudowy obiektów zabytkowych: są to m.in. zabudowania konwentu oo. Bernardynów w Rzeszowie, dawne koszary Funka w Olsztynie, zabytkowe kamienice w Olsztynie i Krakowie, budynek Ujeżdżalni w Muzeum-Zamku w Łańcucie, Muzeum Warszawy zlokalizowane w 11 kamienicach na Rynku Starego Miasta.

Dorobek zawodowy Habilitanta jest znakomitym, modelowym wręcz przykładem synergii działań projektowych i prowadzonych przezeń badań teoretycznych z zakresu historii i teorii architektury. Szczególne znaczenie ma to w odniesieniu do projektów konserwatorskich (adaptacji, rozbudowy i rewitalizacji zespołów zabytkowych) poprzedzonych pracami studialnymi, analizą uwarunkowań środowiskowych, uwzględnieniem kontekstów kulturowych i historycznej myśli teoretycznej. W efekcie koordynacji działań projektowych z pogłębionymi badaniami naukowymi, powstały realizacje odznaczające

się wysokimi walorami architektonicznymi, eksponujące zabytkowe wartości miejsca, a zarazem wzbogacające je o walor współczesnej interpretacji.

Potwierdzeniem wysokiej oceny działalności projektowej dr. inż. arch. Jerzego Wowczaka jest uhonorowanie licznymi nagrodami i wyróżnieniami. Przyznano je w konkursach organizowanych przez Stowarzyszenie Architektów Polskich (w tym m.in. Grand Prix „Najlepsza przestrzeń publiczna Województwa Śląskiego” oraz Nagroda Architektura Roku 2001 w kategorii „Najlepszy Obiekt Zagłębia”), Towarzystwo Urbanistów Polskich i Stowarzyszenie „Integracja”, w konkursie architektonicznym Prezydenta Miasta Warszawy w kategorii rewitalizacji 2017 za Muzeum Warszawy. Ten ostatni otrzymał również nagrodę w Międzynarodowym Konkursie Architektonicznym UIA 2020/2021: Medal of Excellence in the Category Refurbished Existing or Historical Buildings – zasadnie uznanym przez Habilitanta za największe osiągnięcie zawodowe.

4.3. Działalność dydaktyczna i organizacyjna, współpraca z otoczeniem społecznym

Dr inż. arch. Jerzy Wowczak rozpoczął swą działalność dydaktyczną w roku 2009 na Wydziale Architektury i Sztuk Pięknych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, gdzie pracuje do chwili obecnej. Na studiach inżynierskich i magisterskich prowadzi ćwiczenia z planowania przestrzennego z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju i ukierunkowaniem na kwestie ochrony krajobrazu kulturowego. Od 2021 r. jako członek zespołu kierowanego przez prof. Tomasza Węclawowicza, prowadzi zajęcia z projektowania konserwatorskiego, których tematem jest adaptacja i rewitalizacja obiektów zabytkowych. Zwrócenie uwagi na możliwość kreatywnego wykorzystania potencjału tkanki historycznej z pełnym poszanowaniem zasad jej ochrony, przyniosło pozytywne efekty w postaci nagrodzonych i wyróżnionych prac studenckich w konkursie zorganizowanym w trakcie Europejskiego Kongresu Informacji Renowacyjnej. Problematyka konserwatorska jest również tematem trzech prac magisterskich powstałych pod kierunkiem Habilitanta w latach 2022-2023.

Dr inż. arch. Jerzy Wowczak czynnie i z dużym zaangażowaniem uczestniczy w życiu środowiskowym. Jest członkiem Małopolskiej Zawodowej Izby Architektów, Małopolskiej Okręgowej Izby Zawodowej Inżynierów Budownictwa, Stowarzyszenia Architektów Polskich, Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków oraz Sekcji Architektury Krajobrazu Komisji Urbanistyki i Architektury Oddziału PAN w Krakowie. Rezultaty badań i swe osiągnięcia naukowe oraz projektowe upowszechnia i popularyzuje przez liczne prelekcje i wykłady, uczestnictwo w debatach, moderację paneli dyskusyjnych etc.

W 2021 r. w uznaniu szczególnych zasług dla ochrony dziedzictwa narodowego Pan dr inż. arch. Jerzy Wowczak został odznaczony srebrnym medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”.

W podsumowaniu działalności naukowo-badawczej i dorobku projektowego dra inż. arch. Jerzego Wowczaka stwierdzam, że po uzyskaniu stopnia doktora Kandydat rozpoczął aktywną działalność publikacyjną. Opublikowane prace odznaczają się wysokim poziomem merytorycznym, wykazują dojrzałość w formułowaniu hipotez i wniosków oraz swobodę w posługiwaniu się aparatem naukowym. Problematyka publikacji oscyluje wokół głównego przedmiotu zainteresowań Habilitanta, tj. historii i teorii architektury polskiej XX w. oraz problematyki ochrony i rewitalizacji obiektów zabytkowych. Na szczególne uznanie zasługuje merytoryczne powiązanie prowadzonych badań z działalnością projektową.

Działalność dydaktyczną, z uwagi na relatywnie krótki okres jej realizacji, oceniam pozytywnie w stopniu wystarczającym. Należy podkreślić natomiast aktywną współpracę z instytucjami nauki i kultury oraz zaangażowanie w upowszechnianie i popularyzację wyników badań.

5. Wniosek końcowy

Po przeprowadzonej analizie i ocenie przedstawionych materiałów stwierdzam, że dorobek naukowo-badawczy Pana dr inż. arch. Jerzego Wowczaka oraz wskazana jako główne osiągnięcie naukowe rozprawa habilitacyjna pt. *Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX wieku w twórczości Jana Kruga* – spełniają wymogi zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Wnioskuje o dopuszczenie Kandydata do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

